

ԱՐԱ
ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

**Ըայատանում սղառման
ծավալների նվազում և նկա-
փում, ինչն իր արտացոլումն է
գտել նաև վիճակագրական
ցուցանիշների մեջ:** Ծամաձայն
դրանց, այս սարվա առաջին
երեք ամիսներին մանրածախ
առեւտրի ցըանառության ծա-
վալները նվազել են 6,3 տոկո-
սով: Պատկերացնելու համար,
թե խոսք ի՞նչ գումարի մասին
է, ներկայացնենք առեւտրի ծա-
վալների գումարային ցուցա-
նիքը: Ծունվար-մարտ ամիսնե-
րին առեւտրի ցըանառությունը
կազմել է 442 մլրդ 863 մլն
դրամ: Սա ի դեմ, մեր սան-
կարգով ֆիզիկական անձանց
կողմից ոչ առեւտրային դրամա-
կան փոխանցումների գումարի
հետ հոսքը (ներհոսքի եւ արտահոսքի
տարբերությունը) կազմել է 106
մլն 803 հազար դոլար՝ 2014-ի
հունվար-մարտի 217 մլն 240
հազար դոլարի դիմաց: Այ-
սինքն, նվազել է 111 մլն դոլա-
րով: Եթե համենատեսն այս
սարվա առաջին երեք ամիսնե-
րին մեր երկիր չմտած 111 մլն
դոլարը առեւտրի ծավալների 56
մլն դոլարի հետ, ապա տամա-
րանական է թվում, որ նաև նա-
վոր փոխանցումների նվազու-
մը ազդել է առեւտրի, այսինքն

Սահմանական ծավալների սկազում՝ ինչո՞ւ է դայմանակորչած

*Սասնավոր փոխանցումները արդյո՞ք
մեր բնակչության եկամտի հիմնական աղբյուրն են*

սուբյան ճյուղերից ամենամեծ
բաժին ունեցողն է, որին բա-
վականին զգալի տարբերու-
թյամբ հաջողութ է արդյունա-
բերությունը՝ 288 մլրդ 738
մլն դրամ: Առեւտրի ծավալների
6,3 տոկոս նվազումը կազմում
է մոտ 27 մլրդ դրամ: Այդքա-
նով, համարելի ուսուկայական
գները հաշվի առնելով, նվա-
զել է սուբյան ծավալը Հա-
յաստանում: Դոլարային առու-
մով սա մոտ 56 մլն դոլար է
կազմում:

Արտազադքը սպառման
ծավալների վրա ազ-
դող էական գործոն չէ

Համապես վերջին տարիներին, խոսելով սղառան ծավալների նվազման մասին, ճշգտաբես հիշատակվում է արտաքաղթի գործոնը: Վերջին 5-6 տարիներին տարեկան միջինը 30 հազար մելքոնյաների եւ ժամանողների տարբերությունը, այդուհանդեռ, չի բերել բնակչության ընդհանուր թվի նվազման՝ նկատի ունենալով ծնունդների եւ ճահերի դրական տարբերությունն հօգուտ ծնունդների: Միայն անցյալ տարի բնակչության ընդհանուր թվը միգրացիայի բացասական տարբերության տակածությունը:

թյան դաշտամանուկ, ով զգաց, ազադեց: Մասնավորապես 2015թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, ՀՀ նշանական բնակչության թվաքանակի ցուցանիշը ընթացիկ հաշվառմանը կազմեց 3 մլն 10 հազ. մարդ՝ 2014թ. հունվարի 1-ին 3 մլն 17 հազար մարդու դիմաց: Բնակչության ընդհանուր թվի նվազումը կազմեց մոտ 7 հազար մարդ: **Քետևաքար, արտագաղթը թեև խանգարում է սույն առաջարկած ծավալների ավելացմանը, բայց բնակչության ընդհանուր թվի աճնիվությունը ապրում է կամ փոփոք նվազումը չի կարող ազդեցիկ դաշտառ լինել առեւտրի ծավալների նվազման համար:**

Հիմնական դասձառք
մնանավոր դրամական
փոխանցումների
սվազումն է

Երկրորդ հիմնական գործոն
նշվում է արտերլրից՝ հիմնա-

կանում Ուսասամից, մաս-
նավոր փոխանցումների նվա-
զումը Հայաստան: 2015-ի հուն-
վար-մարտին, բանկային համա-
րտությունները կազմու-
թիւ էին մոտ 150 մլն դրամ:

Կարգվ ֆիզիկական անձանց կողմից ոչ առեւտրային դրամական փոխանցումների զուտ ներհոսքը (ներհոսքի և արտահոսքի տարեկանությունը) կազմել է 106 մլն 803 հազար դրամ՝ 2014-ի հունվար-մարտի 217 մլն 240 հազար դրամի դիմաց։ Այ-

սինեն, նվազել է 111 մլն դրլարով: Եթե հաճեմատեն այս տարվա առաջին երեք ամիսներին մեր երկիր չնշած 111 մլն դրլարը առեւտրի ծավալների 56 մլն դրլարի հետ, աղա տաճարանական է թվում, որ ճասնակույր փոխանցումների նվազումը ազդել է առեւտրի, այսինքն

\leftarrow —1— \leftarrow —1— \leftarrow —1— \leftarrow —1— \leftarrow —1— \leftarrow

ՕԱԿԱՂՆԵՐԻ ԱՎԱԳՈՒՆ

Դայմանակորված էր փոխանցումները արդյո՞ք և եկամտի հիմնական աղբյուրն են ստառման ծավալների վրա։ Բնական է, որ արտերկրից ստացվող գումարներն աճրող-ջությամբ չեն ուղղվում արեւելի ոլորտ, բայց զգալի մասը հենց առօրեկան ծախսների, այդ թվում առեւտրին է ուղղվում։ Այսինքն, ակնհայտ է, որ ստառման ծավալների նվազման հիմնական դաշտառը դրամական փոխանցումների ներհոսի նվազումն է։

Առաջին համար այս գումարը կազմում է մոտ 15 տոկոսով արժեքում դոլարի նկատմամբ, 4,6 տոկոս գնած 2014-ի դեկտեմբերի նախորդ տարվա դեկտեմբերի նկատմամբ։ Դրամի արժեքը կուն ու գնաճը նույնականացնելու են գնողունակության աճկմանը, հետեւարակ և ստառման ծավալների նվազմանը։

Այդուհանդերձ, մասնավոր փոխանցումների դերի գերազահատում կա մեզ մոտ: Պետական բյուջեից աշխատավարձեր եւ կենսաթուակներ են ստանում հարյուր հազարվոր մարդիկ, հարյուր հազարվորներ ել աշխատավարձի տեսով եկամուտներ են ստանում գյուղատնտեսությունից, մասնավոր արդյունաբերական ձեռնարկություններում, առեւտրի եւ ծառայությունների ոլորտների ընկերություններում աշխատելու դիմաց, տասնյակ հազարվորներն ել բիզնես գործունեությամբ զբաղվելու դիմաց: **Դեռևս կարծիքայի է այսպիսի մասնավոր փոխանցումներն են Հայաստանի բնակչության հիմնական եկամուտը՝ իրականությանը չի համապատասխանում:**

Եթե տարեկան մասնավոր փոխանցումների գույն ներհոսքը մոտ 1,5 մլրդ դրամ է, ապա միայն դետական բյուջեի ծախսերը, որը հիմնականում բուռակները, աշխատավարձերն ու բնակչության միակ եկամուտը չեն: Նկատի ունենալու մասնական ակտիվության թվուությունը ոչ մեծ աճը, որը բնակչության նաև նաև եկամուտների աճի, դետական համակարգում նախորդ տարվա կեսից բարձրացված աշխատավարձերը, այս տարեկան բարձրացված կենսաթուակները, հասկանալի է, որ դրանից բարձրացնում են առաջիկ գործունեությանը մեջ մասնավոր փոխանցումների նվազման դաշտում:

Առաջարկած բացը: Մասնավոր փոխանցումների ծախսը այսինքն դետական աշխատավարձերը, բուռակներն ու նողասները, այս տարվա առաջին եռամյակում կազմել են 267 մլրդ դրամ՝ 24 մլրդ դրամ

նղաստերն են, ավելի բան 2,5 մլրդ դրամ է կազմում: Սասնավոր համապատասխան գծարած աշխատավարձերի ընդիմանուր գումարն առնվազն կրկնակի ավելի է ղետականից, նկատի ունենալով թե այն հանգամանքը, որ մասնավոր համապատասխան ավելի 267 սլրդ լրաց 24 սլրդ լրաց ավելի նախորդ տարվա նուժամանակահամապատասխան նկանամբ: Այս գործոններով դաշտական պարզ էլ առեւտրի ծավալները նվազել են մոտ 56 մոդուլարով, այլ ոչ թե 111 մլն դրամությամբ:

բարձր են վարձառվում, բայց դժուականում, թէ այս, որ մասնավորում աշխատողներն ավելի շատ են, քան դժուականում։ Մի խոսքով, մասնավոր փոխանցումները մեր սնտեսության ծավալի, այսինքն՝ համախառն ներին արդյունիք (ՀՆԱ) մոտ 15 տոկոսն են կազմում, այլ ոչ թէ կեսը կամ գերազանցում են դժուական

**Հայ իրականության
միջնադարյան բանկիրները՝
սեղանավորները**
**Ովքե՞ր էին նրանք և ի՞նչ դեր ունեին
Օսմանյան կայսրությունում**

Ազգային պատմություններ

«Րայ սեղանավորներ» Վերնա
րով սփյուռքահյ հայտնի Փինա
սագետ, Լիբանանի Կենտրոն
կան բանկի նախկին փոխկառ
վարիչ Ալքրիչ Պուլտույանի գիտ
անդրադառնում է մինչ օրս Ի՞նչ
սումնասիրված թեմայի՝ Օսման
նյան կայսրությունում հայ հա
նի առեւտրականներին, չելեմ
ներին, ամիրաներին, նրանց գո
ծունեւությանը, թուրքական մ
տուրյան մեջ ունեցած դերին:

իի բազմաթիվ երկներում՝ Յնդկաստան, Ֆիլիպիններ, Չինաստան, Ինդոնեզիա, Բանգլադեշ, Հնդկաստան, Ֆրանսիա, Շեքսան

Յովանդիա, Ֆրանսիա, Գերմանիա, Իտալիա, Լիհաստան, Ռուսաստան։ Նրանք բավկականին հաջողակ գործարաներ էին, սեր կայտք ունեին տարեր երկրների իշխանությունների հետ, նրանցից սանում էին արտօնություններ իրենց գործունեության համար։ Յայ խոշաներից մեկը՝ Նազարը, Ռուսաստանի ցար Ալեքսեյին նվիրեց գահ, որը մինչ այժմ դահվում է Կրեմլի զինվորական թանգարանում։ Յայ խոշաների հաջող գործունեությունը դժգոհություն էր առաջացնում նրանց այլազգի մրցակիցների մեջ։ Սասանակրադես, Հնդկաստանում հիմնադրված East India բրիտանական ընկերության հետ ընդհարումը ավարտվեց հայ խոշաների դարտությամբ։

Հայ գործարաների հաջորդ դասը չէլեմիներին էին, որոնք ի տարբերություն Պարսկասանում հիմնված եւ ամբողջ աշխարհով տրզող հայ խոջաների, իրենց գործունեությունը ծավալում էին միայն Օսմանյան կայսրության մեջ: Ակրիչ Պուլսությանը նույն է, որ կայսրության դեռևս վաղ տրանում՝ 13-րդ դարում, հայ ֆեռարժեր բաւեր մասնաւում էին:

իալաւուր շատար սպասցու ամ-
խաղասկություն տալ շարժական
կապիտալին՝ անշարժ կալվածք-
ների փոխարեն: Ժամանակի ըն-
թացքում նրան կարողացան լուրջ
դիրքեր գրադարձնել սուլթանական
դալասում: Նրան կոչվեցին չե-
լտիկներ, որը նշանակում է «դի-
ցառու»: Կան «աստվածառու»:
Կոնսարտադունուլում նրանց գլ-
ուխութեան մասին առաջ առաջ
հրաշաւութեան մասին առաջ առաջ

Մանավանդ՝ ոռու- թուրբա-
կան այս դահի փոփրիկ սառե-
ցումը եւ ԱՍՍ-ի հետ մեր փոփ-
րիկ զերմացումը, ամկախ բուն դաս-
ճառներից, մեր օգտին են: Եւ հասկանա-
լի է, որ դրանք երկար չեն տևի ու կախ-
ված են շահի սլաղի զիգզագներց: Բայց
մենք դահից օգուտ բաղել ողեմ է ի վեցու-
սովորենի: Հասկաղես որ մայիսի վերջին
տասնօրյակի սկզբում ԵՄ Արեւելյան գոր-
ծընկերության գագաթաժողովն է Ոհապ-
յում, որտեղ, ըստ տարբեր գնահատական-
ների, կարող է լինել նաև Հայաստանի
հետ ԵՄ գործընկերության ինչ- որ բաղա-
յական նշանակության փաստաթղթի
ստորագրում: Ասել է, թե Հայաստանում ոչ
միայն հասկացել են, որ մեզ համար
ռայլիություն է բազմավեկուր բաղայ-
կանությունից իրաժարվելը, այլև՝ որ
մենք դարտադրված ենք հնարավորինս
ուստի օգտագործել զարգանալու բոլոր
հնարավորությունները: Պատահական չեն,
որ մերն իրինել են նոր կարգախոս, թե
Հայաստանը կարող է կամուրջ դառնալ
Եվրոպայի ու ԵՏՍ-ի միջև: Թե չէ՝ մի օր
էլ կարդանանանք ու կտսնենք, որ Ադրբե-
ջանը հայտնվել է ԵՏՍ կազմում՝ ԼՂՀ
համար վաճառքավոր հետեւաններով: Մեր
մտքում եւ առարկայորեն՝ նմտեսության
զարգացմանը մենք միշտ դարձաս մետք-
է լինենք զանազան ֆորս-մաժորների: Ու-
րիշ տարբերակ չունեն:

Կուսակցական եւ անկուսակցական Հայաստաններ

Մարգերում եղի ունեցող ընտրություններին մենք իշխ ենք անդրադառնում, ցավով, նախ այն դաշտառով, որ իրադարձաւած մեր առօրյան թույլ չի տախի ամեն բան դիտակումների ենթարկել։ Մյուս կողմից՝ հանայնային տարեթամաշափի ընտրությունները սովորաբար կրկնում են հանամասնության այն դաշտերը, որ կա համապետական ընտրություններում, ու ավելի հաճախ դրանք էլ բաղադրական ուժերի դայնանավորվածության արդյուննեն են արձանագրում, բուն ընտրություններն ու սացված դաշտերն էլ ընդամենը մեխանիկական գործողության են ննանվում, իեռու՝ բարի խևակական իմաստով ընտրություն կոչվելուց։ Աքրովյանի բաղադրեածի մոտակա ընտրությունը կարելի է համարել իենց այս գործեակերպի ցցուն օրինակը եւ մի ավելորդ աղացուց այն բանի, թե ինչու հայերին համար կարեւոր չէ ընտրակարգը, եւ որ անզամ հայուր տոկոս հանամասնական ընտրակարգ որդեգրելու դարագայում իենց այս հայկական ընտրական իիվանդությունը թույլ չի տայր Դայասանում դեռ տեւական ժամանակ իսկական ընտրություններ անցկացնել։

Ինչ բան է ընտրությունն ի վերջո: Մոռացել եմ խկաղես՝ չի խանգարի զնե թղթի վրա հիշել: Դա ազանութեն առաջադրված թեկնածուներից մեկի հանդեմ բնակչության՝ ընտրողի նախընտրությունն է: Մեզ մոտ բաղադրական ուժերը նախօրոք բաղադրական առեւտրվայինանապորտում են, թե ո՞ր թեկնածուին են անցկացնելու՝ նյոււաների հանդեմ փակելով ճանադրահները: Ընտրողն էլ սիմված գնում ու «ընտրում» է նրան, ում արդեն նշանակել են: Քիմա՝ Արովյանի բաղադրեցի «ընտրությունը»: Զաղացական ուժերն, այդ թվում ԲՀԿ-ն, որի նախկին ղեկավարի անձնական տարածքն է համարվում ավանդաբար Արովյանը, արդեն համաձայնել են միմյանց հետ, որ Արովյանի բաղադրեցի թեկնածուն անկուսակցական կահագն Գետրոյանն է, ու այս առունով ՀՀԿ-ն բացառություն չէ, անգամ իր շարժերից հեռացրել է առանց իր որոշման ինքանառաջադրված Արթուր Քարությունյանին (Պալաչ): Մենք, իհարկե, իհանած էնք պահպատասին նախկին

ՀՅԿ-ականով, բայց այդ հեռացումից հակաժողովրդավարության հոս են առ նում ո՞ւր մնաց առաջադրման ժողովրդավարական մեխանիզմը, ո՞ւր մնաց ընտրողի իրավունքը, որը ճարգերու կախված է զանազան վախերից, այդ թվում վարչական: Ակնհայտ է, որ Ծառ ռուկյանի սիրտն այսպես առնում են, եթե հավանաբար սա միակ ցուցիչը չի լինի այդ գործընթացի: Ծառուկյանի դեմ մենք ոչինչ չունենք, անզամ նա որու առումով շատ ուրիշների համեմատ մարդկանց մոտ դրական առւրա ունի: Խոսքը Դայաստանում առկա ընտրական բարիերի մասին է, որն ուղղի համեմատական ինքնառաջակա կայացած համակարգին:

Յիմա այս դայնաներում ասում են հարյուր տոկոս համաճաշնական ընտրակարգ որդեգրենք: Ե, այս մինի ընտրություններից էլ դարձ է դաշնում, որ լրիվ համաճաշնականի դեմքում ոչ մեկը չի կարող առաջարկել՝ կուսակցություններ

ପାଠୀ ଅନ୍ତର୍ଜାମିକ ପାଠୀ ପାଠୀଙ୍କୁ ପରିଚୟ

վերաբերյալ բանակցությունների ժամապահին: Զգիտենի այս կարգի կոչը ամերիկացի համանախազա Զեյն Ուլուիի կողմից՝ ադրբեջանական նամուլում արդյո՞ք հերթաղահ մի բան է՝ Ռիգայի ԵՄ Արեւելյան գործընկերության գագաթաժողովի ժամանակ (մայիսի 21-22-ին) նկուցե Հայաստանի եւ Ադրբեջանի նախագահների եւ միջնորդների հնարավոր հանդիպումից առաջ, թե՛ ինչ-որ իրական դրֆիչ ունի: Մանավանդ որ, ինչողևս սովորաբար, շիման գծում բռնության աճի վերաբերյալ տեսակետ հայսնելիս՝ նա կողմերին հավասար է կոչ անում իրադադարի ռեժիմը դահլյանել: Փորձագետների կանխատեսմանը՝ երկու նախագահների այդուհի հանդիպում այս դահլիճ չի կարող լինել, քանի որ կողմերն իրար դրական ասելիք չունեն, անգամ Ուլույին էլ ակնարկեց, որ հանդիպում դլանավորված չկա, եթե միայն նախագահներն այդուհի զանկություն չունեն:

Աշխարհի մեր անկյունը

ԱԵՐԻ «ԴՐԱՐՈԱ» ՀԱՏԱԿԱԼՈՎ: ԻՆԿ ՄԵՐ
ԿՈՍԱԿԳՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ԷԼ ՄԵԾ ՆԱՍՈՎ, ՏԵ-
ԼԱԲՐԱ ԴԱԵՑՈՒՄ ՂԻՆԵԼՈՎ, ԿՈՐՐԵԼ ԵՆ
ՀԱՆՐՈՒԹՅԱՆ զգալի մասի վատահության
այն ռեսուրսը, որը թույլ կտար արժանի
նարդկանց անդայման այս կամ այն
կուսակցության տաճիքի տակ մնեն: Հի-
մա այդ հանրության զգալի մասի մնա-
ծող մարդիկ ինչողեւս դեմք է ընտրություն-
ներին մասնակցեն, երբ համանասնա-
կան կարգ որդեգրվի, իսկ Քայաստանուա-
ընտրությունները շարունակվեն իրակա-
նացվել ինչողեւս միշտ՝ մինյանց հե-
տայինանափորվելով ու մեկ թեկնածո-
դարտադրելով մարդկանց: Սա մի՞թե ժո-
ղովրդավարություն է, դարնայի, հան-
րության ավելի մեծ հատվածների կօսա-
րի ձեզամից ու, ընդհանրապես, Քայաս-
տանի բաղադրական դաշտը կնույնանա-
բյուրոկրատական նեխանիզմի հետ: Կու-
սակցական Քայաստանի, կուսակցու-
թյունների շահերի տեսակետից միզուցե-
համանասնական կարգը կորրուպտա-
դաշտանության համակարգ է, բայց
ցավով թե բարեբախտաբար՝ կա անկու-
սակցական Քայաստան եւս, եւ այդ Քա-
յաստան ավելի մեծ է, միզուցե՛ ավելի
որակյալ (քանի որ ոլորտային բազմաթիւ
լավագույն մասնագետները գերադասու-
են հեռու մնալ կուսակցական լինելուց)՝
ավելի դրագմատիկ ու հայկական, բայց
որ նրան չի տանջում կուսակցական շա-
հը:

Դե իսկ Արովյանի ընտրությունների միջակարեւոր Ենթատեսն էլ կա, որը, կարելի է ասել, անգամ առաջնային է մեր՝ վերաբարձր դիմաց կուլումներից, քանի որ Գագիկ Շառուկյանին ԲՀԿ նախագահի պատունը բողնությունում է առաջարկած լուծում հետո միշտ հետարրական է, թե ինչ է տեղի ունենում ավանդաբար ծառուկյանական ազդեցության գոտի համար վող Արովյանում, ըստ այդմ էլ եղրակացությունների համար նյութ բաղելով՝ Փաստորեն՝ Արովյանի բաղադրատեսկդառնա կրկին Շառուկյանին մերձակուր մեկը, իսկ դա նշանակում է, որ Շառուկյան-իշխանություն հարաբերություններում գոնե այժմ մեծ ինտերես չկան, ու վերջ նշված դայնանակորդականությունները նախ անձնային մակարդակով են կայացվել: Այնուս ո՞ր համամասնական, գիտահետազոտական միտահետազոտական՝ էստեղ մինչք, ու այդիս է դեռ լինելու հայաստանուասնամյակով:

Լիցեայախեղդ Եղանգ

Բուդայանների հետ կաղված անառողջությունը հրապարակություններից հետո

Տիկանապետն էլ, իհարկե, չնելով հասկացես այդ դրդաղածառը,, դաւունից ազատել է Գորիսի ոսիկանապետ Արա Դավթյանին: Արդյո՞վ Կովա Գասպարյանը մինչեւ Վերջ կտանի իր այս մուտքումը, թե ինչ որ դահի Ա. Դավթյանն, ինչու ժամանակին Ս. Խաչատրյանը, որու ժամանակ անց կվերադարձնա իր դաւունին, ու Հայաստան ոսիկանապետի՝ ժամանակ առ ժամանակ տեղի ունեցող ժամանակավոր արարական արկայծումները կմնան որպես առկայծումներ՝ դահի մեջ: Զարգանալի բան՝ մեր իշխանությունն ամենազարգաց սեփական վարկի գրոյացմանը դաւասա վարկաբեկված մարդկան դաւունի դահել, լիցեկային եղանակ, որ չկա, որ մի լուր չկարդանի նրա կամ նրա մերձավորների բացասական դերակատարմանը, եթե նա դաւունի չինի, նրա մերձավորներն ել վախիսի մկան ծակին հարյու թուման կտան կսկսկվեն, թէ ընտրությունները մոտենաւ են, ու Լիցեկան դեռ դեմք է: Կառում են ընտրություններին ընդառաջ լիցեկայնանմաններից սահմանազարդ վելն իշխանության համար ավել թանկ կապիտալ կարող է լինել, բայց ընտրություններում նրանց մատուցած ծառայությունների կապիտալն է:

Ըփումները չեն խանգարի, բայց բան կտա՞ն

ମାନ: ଜୀବାନାର୍ଥାରୁ ଅବେଳି କୂଣ ହାବା-
ନାଳାନ ହାମାରପଣୀ ହାନିଧର୍ତ୍ତିମର ଅବେ-
ଲିରେ ଏ ଧିସକ୍ତିର କାଚିନକ୍ଷଣିମିଳ ଉପର-
ିବାନ-ପିଲାର୍ଫ ହାନିଧର୍ତ୍ତିମିଳିଙ୍ଗ ହେତୁ, ନେ-
ଟିଏ ରନାଳାନାର୍ଥା ଫିନାରକ୍ଷାଦ କିମ୍ବାନ
ନାତେ ଅଜ ହାର୍ଗେ: ଉମାଶ୍ରୀ-କ୍ଷେତ୍ରମିଳ:

**Գոհար Ենթյանի նամակը
Մերձ Սարգսյանին ու մեզ**

Տողերիս հեղինակի համար մեր մեջ
իշխող բարերի վերաբերյալ գալունիք
չկա, բայց կոնկրետ փաստն ու դավաճա-
նության նկարագրությունը, խոստվա-
նեմ, բոլորովին այլ ազդեցություն ու-
նեն: Այս առումով սղանություն դաս-
վիրելու մեղադրամնով ձերբակալված,
աղա խափանման միջոցի փոփոխու-
թյանը ազատ արձակված գործարար Գո-
հար Ենոյանի նամակը՝ հասարակու-
թյանն ու Երկրի նախագահին, մեր մեջ
իշխող բարերի, հաևկաղես գործարա-
րաշարիի ջունգիական վարդուբարի
մի սարսափելի ենսարան է բացում: Ի-
հարկե, մենք սովորաբար տեղեկացված
ենք, թե ով՝ ում բզմեսը խլեց, ով բռնի
փայ մասվ, ում ձեռքեն են կերտու, ում
բիզմեսի նախնական կաղթիւալն է ան-
մաֆուր ու Երեմն անմարդկային մեթ-
նայությունների արդյունք, բայց Ենոյա-
նի նկարագրած ճշնարանման դասնու-
թյունը մի լրացուցիչ անգամ իհասթա-
փեցնում է մեզ մեր արդարադատությու-
նից, մեր գործարաներից, մեր բաժին՝
հայկական ջունգիից: Ենոյանի բախ-
քը դեռ բերել է՝ հասարակական կարծի-
ք Երեւի թե նրա կողմն է՝ օրեեկիվ, թե
սուբյեկտիվ:

**Զերբարկալվել է Ամերիկայի
Հայ ավետարանչական ընկերության
նախկին աշխատակիզը**

Գողության, փողերի լվացման եւ կորորատիվ անհավատարմության մեջադրամներով Նյու Ջերսիում ձերբակալվել է Ամերիկայի Հայ ավետարանչական ընկերության (AMAA) Շախսին աշխատակից 42-ամյա Տիգրան Մելքոնյանը, տեղեկացնում է Նոր Կորեան N.J.com կայֆում, որտեղից լուրջ արտասովել է «Արմինյա Սիրու Սիեթթեյք» շաքարապետը: Նա ընկերության նվիրատվություններից յուրացել է Վերջին ուժ տարիների ընթացքում 800 հազար դոլար: Գումարի մի մասով գնել է ավտոմետենա և էլեկտրոնիկական սարքավորումներ եւ վերավաճառել հետապնդում՝ թագնելու համար եկամուտի աղբյուրը:

Ընկույրության գործադրի մասին օպալայի առվելությունը կազմում է 10%:

Իր անմիջապես հետո ընկերությունը համագործակցել է ուսիկանության հետ։ Այս առթիվ Ամերիկայի Դայ ավետարանչական ընկերությունը հաղորդագրություն է հրատարակել, որտեղ գողության եւ ճերպակալման փաստը արձանագրելուց ազի նշանակած է, որ կազմակերպությունը ներփակ վերահսկողության ավելի խիս դոցողներ է ճենարկել խուսափելու համար հետազոյտմ նման միջադեմքերից եւ ահյաների համար ընկերության հեղինակությունը։

80

ԳՐԱՐ ԲՈՏՆՅԱՆ

Մուկվայում «Ազգի» հայուկ քղթակից

Վերջեր Մոսկվայում Լրագրողների կենտրոնական տանը տեղի ունեցավ Ռուսաստանի գիտությունների ակադեմիայի ազգագույքան եւ ճարդաբանության ինստիտուտի ավագ գիտաժուստող, ՌԴ բնական գիտությունների ակադեմիայի հյուսվածքական անդամ, դասմանական գիտությունների դոկտոր Ալլա Երվանդի **Տր-Սարգսյանցի** «Լեռնային Ղարաբաղի հայերը. դաշնություն, մշակույթ, ավանդույթներ» հետական ուսագրավ աշխատության ընորհանդեսը»:

Գրի տղագության հովանա-

Տերթական շառաչուն ամսակը տասմության կեղծարարներին

Ուստեւ ուշագրավ հրաւարակություն Արցախի մասին
եւ դարձյալ՝ Վարդղես Արծրունու հովանավորությամբ

Միջոցանակում մասնակցում
էին նաև հայ եւ ռուս դատավարներ, ՌԴ հայ համայնքի բազմաթիվ
գործադիրներ, իշխանութեր:

Ներկայացնութիւններ, լրագրողներ։
Իր հայագիտական-ազգագրական արժեքավոր ուսումնակիրություններով միջազգային շրջանակներին բազ հայտնի Ալլա Տեր-Սարգսյանից ներկա աշխատությունը, ինչպես հույսում է վերնագիրը, անբողոքելիամբ թաթախ-

ված է անկրկնելի Արցախ աշխարհում, նրա հեռուսական, ճախառողջ հայրենասեր, խաղաղատենչ եւ աշխատասեր մարդկամցու:

Մենագրությունն Արցախի դամուքյան գիտական, դասմա-մշակութային հետազոտությունն է՝ հմագույն ժամանակներից մինչ մեր օրերը

Գրիմ հատուկ ուսադրություն է հատկացվել 1918-1921 թթ. միջուկ ընկած ժամանակահատվածին, որին վերագրվում է աղբբեջանադարձարարության հակամարտության ծագման ակունքները, ինչպես եւ դիտարկվել են հակամարտության խաղաղ կարգավիրճան գործընթացի հիմնական փուլերը:

Մենագրության մեջ գետեղված
են մանրամասն տվյալներ Լեռնա-
յին Ղարաբաղի հայերի ավա-

գամ համդիրում էին աղրբեջան
նական իշխանությունների առ
գելներին, բարձրացրած հիստ
րիային եւ բողոքներին, որոնցու
հեղեղվում էին կրեմյան բաժնեց
դեկապարտիան գրասենյակները
եւ ցալու, ուստի հաճախ դրական
արձագանների արժանանում։ Այս
սօր փոխվել են ժամանակները և
մեր դարսն է վեր հանել դամակա-
կան ճշմարտությունը, աշխարհի
ներկայացնել բոլորին հայտնի, սա-
կայն թուրք-աղրբեջանական դաս-
մաբանների կողմից ճշաբեկ
խեղաքյուրվող իրողությունները
ինչպես վերջերս մի առիթով հետ-
եմ, ցանկանում են այսօր ել կրե-
մել, որ Հայոց Սեծ եղեռնի 100-ա-
մյա տարիներին Մոսկվայում, որու-
սերեն լեզվով, այն էլ՝ ուստի մեր
տարածական տարածական ցուցակ

Ների կողմից մի շարֆ գրեթե են հրաշաւակվել՝ նվիրված Ղարաբաղին՝ «իրենց կորցրած հայերնին»։ Կեղծիքներով եւ հերդուրան ներով լի այդ «ուսումնասիրությունները» ռուսալեզու ընթերցողն ին դասմական ճշմարտությունը ներ ներկայացնում են անքողջ վիճ խեղաթյուրված եւ ծուռ հայելում։ Եվ այս առողմով՝ հուսով են որ ներկա աշխատությունը, այսիպներից հանված իրակա փաստերի ճշմարտացի ներկայացնամբ, գորեղ կրվան կարող է հանդիսանալ վայ-դաշմաքաններ կողմից սանձազերծված հակա հայկական բարոզության դեմքանով։ Դամովված եմ նաեւ, որ այս գիրքը հետարքրական կյանի նաեւ Ռուսաստանի եւ ռուս հասարակության համար, որը, իմչես հայտն է, 1995 թ.-ին ճանաչեց Օսմանյան կայսրությունում հայերի դեմքանացված ցեղասպանությունը։ Ես մտադիր եմ այս գրից օրինակներ նվիրել Ռուսաստան դեկավարությանը եւ անձան Վաղինիր Պուտինին»։

Հյա համատեսելու պայմանը
բարձ գնահատեց հասարակական
գործիչ, բարերար եւ մեծ հայրենա-
սիր Վարդգև Արծրունու ղերն ը-
անշահախնդիր նվիրվածություն-
նանաօրինակ բարձրաժեռ աշխա-
տությունների տղագործությունը կյան-
քի կոչելու եւ ադրբեջանաբուրժա-
կան ճղճին ու աղակողմնորոշու-
«գիրք-թափոնների» փոխարեն՝ ծա-
նարտության ձայնը լայն հանրու-
թյանը լսելի դարձնելու գործում:

Մասնակիություն

ԱԼԵՔՍԱՆ ՔԻՉԵՐԵԿԻՆ

Թրքերէն նոր գիրք Հայկական ցեղասպանութեան մասին

**« Հայ յեղափոխական Փարամազ. Ալտուի Համբիստն
մինչեւ Իրքիհաս վկ Թերաքի հայ սոցիալիստները
եւ ցեղասպանութիւնը »**

Կերցնու Խոնդիիոյ մէջ թուր
հեղինակի կողմէ լոյս տևած
«Հայ յեղափոխական Փարա-
մազ, Ամբող Համիլտօն մին-
չեւ իրքիհաս վէ Թերաֆի,
հայ սոցիալիստները եւ ցե-
ղասովանութիւնը» գիրք յա-
ւելեալ անգամ կը վկայէ, թէ
բան մը սկսած է փոխութիւ-
թուրիիոյ մէջ: Սկսած է փո-
խութիւ այնպիսի բան մը, ո-
րուն ճախին եթէ տասը տարի
առաջ խօսուե՛ր՝ անհաւատա-
լի հեֆքար ոյիշի թուր:

Այս տարեմուտին Անգլարայի մէջ «Դիմոնթ» հրատարակչաւան կողմէ լոյս տեսած 315 էջնոց գիրքին հեղինակը՝ Ջադիր Աբրն, նախընտրած է Դայկական ցեղասպանութեան բնարկումը սկսիլ

1915 յունիս 15-ին Կ.Պոլսոյ «Սոլվան Պայազիս» հրադարակին վրայ կախաղան հանուած 20 Կախաղաններու դիտանկինեն: Եթե հեղինակը Պեյրուք կը գտնուէր ծանօթանալու համար 20 Կախաղաններու մասին հնչակեան արխիմեներուն, հարց տուին իրեն, թէ ի հաջո՞ւ է, կամ ուրկէ՞ կու զայ Փարամազին եւ անոր ընկերներուն հանդէմ իր այս հետաքրութիւնը: Ան, առանց երկար մտածելու, դարզութեամբ դատասիսանեց. «Մեզի՝ Թուրի ձախսակողմեաններուս սորվեցուցած էին, թէ Թուրիիոյ մէջ ձախսակողմեան շարժման դատմութիւնը կը սկսի Սուլքափա Սուլդիինվ: Ես ուս յայտնաբերեցի, որ այդդեմ չէ. Օսմ. կայսրութեան մէջ սոցիալիստական գաղափարները մուտք գործած են փորբանանութիւններուն միջոցով, որոնց շարին՝ հայերուն, յատկապէս հնչակեաններուն միջոցով: Եթե ծանօթացայ Փարամազի 1897թ.ի Վաճի դատարանին առջև արտասանած ճառին, ուղղակի հմայուցայ: 1970-ականներուն մենք կը խորհինեն, թէ շատ մը նիւթեր Թուրիիոյ մէջ մենք է որ արծարծած ենք առաջին անգամ: Օրինակ՝ բանուորութեան եւ աղքաս գիւղացիութեան խաղափական դաշինը: Պարզուեցաւ, որ այդ մասին Վաճիկ (Փարամազի կեղծանունը) յօդուածներ գրած է 60 տարի առաջ: Այսօր, Հնչակեան կուսակցութեան եւ 20 Կախաղաններուն դատմութիւնը մաս կը կազմէ հայոց դատմութեան: Եւ այդ արդար է: Սակայն այնինա ատեն, որ անոնք գործած են Օսմ. կայսրութեան տարածին, անոնք մաս կը կազմեն նաև արդի Թուրիիոյ դատմութեան եւ յակապէս Թուրիիոյ մէջ յարաջդիմական գաղափարներու մուտք գործելուն եւ տարածման դատմութեան: Ամէն բանէ առաջ, այս ձեւով, ես իմ դատմութիւնս է որ կը վերականգնեն»:

Գիրը կազմուած է երեք մաս.- Ա. բաժինը կը ներկայացնէ Օսմ. կայսրութեան Վերջին տարիները՝ Ալեքսանդր Դամիտրէ մինչեւ Իբրիհամ վէ Թերապիի; Բ. բաժինը՝ հայ սոցիալիստներու կեցուածքը Իբրիհամին հանդէղ; Գ. բաժինը՝ Դայկական ցեղա-դանութիւնը:

Գիրին ճեղագիրը Երբ տակաւին կը գտնուէր տղարան, լրատուամիջոցները կը հաղորդեն, թէ Կողանիի մէջ, իսլամ ծայրայէղականներուն դէմ կորիկ ընթացին, զիհուած է իմուր ազատամարտիկ Սուլիմի Նեժարը՝ Փարամազ ծածկանունով։ Սահիր Սայրնի կողմէ գրուած յառաջարանը կը ստանայ «Փարամազները միացուցին անջատուած օղակը» վերնագիրը, ուր կըսուի. «Ծանօթանալով Փարամազին եւ անոր ընկերներու խիզախումներուն, ընթերցող ոիշի գտնէ, որ որուս ազգայնանոլ ներկայացուած հայ յեղափոխականները թուրք յեղափոխականներուն հետ համատեղ դայլարի ծգոտող համամարդկային գաղափարներու մեջ մարդիկ են։ ...«Պայազիս» հրադարակին վրայ իր 19 ընկերներուն հետ կախաղան բարձրացած Փարամազի եւ օսմանեան հայերու յեղափոխական շարժումները ներկայացնող այս գիրը կը բացայացէ եւ լոյսին կը բերէ տակաւին դաշտուական գաղափարախօսութենէն չազատազրուած Թուրիիի ընկերվարական շարժման մութ մնացած դատմական ժամանակահատուածու։

Սաղոս Աբրինի համար Դայլկական ցեղասպանութեան իրողութիւնը բնարկման Ենթակայ չէ: Գիրին մէջ, այդ մասին միջազգային հեղինակութիւններէ կատարուած բազմաթիւ մէջերում ներով, ան կը զանայ նոյն ճշմարտութեան մէջ համոցել իր բոլոր հայրենակիցները: ...Իսկ զիրքէն դուրս, դեռ զիրքը չգրաւած, երբ այս մասին կը խօսէինք Զադիրին հետ, ան հանդարտուն կը բանար ձեռի դայուսակը, կը հաներ Երկու բարակ գրեյկներ, ցոյց տալու համար, որ իր դատկանած Երկու կուսակցութիւնները՝ Ժողովուրդներու Դժմոկրատական կուսակցութիւնը (HDP) և Սոցիալիստական Կերակազմեալ կուսակցութիւնը (SYKP) իրենց ծրագիրներուն մէջ ոչ միայն յստակօրէն բանաձեւած են Դայլկական ցեղասպանութեան իրողութիւնը, այլէւ անոր ձանաչումը կը դափանցեն թրական իշխանութիւններէն:

Կը յաջողի՞ Ձեզիր Աբընը. կը յաջողի՞ անոնք. կը յաջողի՞նք մենք: ...Սոյն յօդուածը մամովին չանձնուած՝ լոյս տեսաւ գիրին 2-րդ տպագրութիւնը: Ամենէն ուրախը հրատարակչատունն է: Ըստ անոր, բանի մը ամիսէն կրնայ լոյս տեսնել նաեւ 3-րդ հրատարակութիւնը:

(NLRNIP)

